

Kalevala-aiheisista sarjakuvista

Sarjakuvaa on Kalevalan pohjalta tehty harvakseltaan, ja niistäkin suurin osa ymmärrettävästi suomalaispiirtäjien toimesta, vaikka Kalevala onkin käännettyin suomalainen kaunokirjallinen teos. Juhlavuoden mukanaan tuoma Kalevala-buumi on lisännyt myös sarjakuvallisten tulkintojen määrää.

Vanhin Kalevalaan pohjautuva sarjakuva löytyy Raul Roineen kirjoittamasta ja Aarne Nopsasen kuvittamasta ensimmäisestä Antti Puuhaara-albumista vuodelta 1939. Vanhoihin suomalaisiin kansansatuihin pohjautuvan sarjakuvan 12-sivuisessa jaksossa Antti Puuhaara lähtee Pohjolaan Louhea tapaamaan appensa lähettämänä, joka salaa toivoo Antin jäävän sille tielleen. Matkalla Antti kohtaa monia satulolentoja, maahisen, jättiläisen jne. Onnekkuitensa ja neuvokkuitensa ansiosta hän pääsee kuitenkin ehjänä takaisin. Sarjakuvassa oli vanhaan suomalaiseen tyyliin tekstit ladottuina kuvien alle. Albumeita ilmestyi 11 vuosina 1939-1956. Sarjan muissa albumeissa ei Kalevala-aiheita käytetty.

Veli-Pekka Alaren 1971-1981 ilmestynyt Pekko-strippisarjakuva otti huumoriinsa aineksia ainakin ajoittain Kalevalasta. Olihan yksi sivuhahmoistakin Väinämöisen oloinen parrakas Väiski. Mui-naissuomalainen antisankari Pekko syntyi alunperin Amos Andersonin museon sarjakuvanäyttelyyn 1971. Hengeltään Harald Hirmuisen ja Asterixin tyylinen sarjakuva on edelleen parasta suomalaista strippisarjakuvaa, ja onkin varsin outoa ettei sarjasta ole koottu yhtäkään kokoelmaa.

Löyhästi Kalevalan aiheisiin pohjautui amerikkalaisen Mike Royerin Annikki, saaren neito vuodelta 1973. Sarjakuva ilmestyi amerikkalaista underground-sarjakuvaa julkaiseeseen Jymy-lehden numerossa 5/1974. Sarjassa Ilmarisen sisar Annikki saapuu Pohjolaan, jossa noitamainen Louhi aikoo vaihtaa tämän kanssa ruumista. Suhteellisen hyvin piirretty tarina päättyy tavallaan kesken, eikä luvattua jatkoa tullut.

Don Rosan näkemys kaikille suomalaisille tutusta aiheesta. Kansikuva sarjakuvakirjasta *Sammon salaisuus ja muita Don Rosan parhaita*.

28. Antti heittäisi juttusille tyttärensä kanssa ja kertoi, mille asialle oli tullut ja mitkä kaikki tiedot Louhen hänelle pitäisi antaa.

Antti Puuhaara käy Pohjolassa.
Antti Puuhaara, Helsinki 1939.

Hauskoista klassikotulkintoistaan (*Lady Chatterley*, *Vanha merimies*, *Casanova*) ja *Myrky-lehden* *Firkin-kissastaan* tunnettu englantilainen Hunt Emerson suunnitteli oman Kalevalatulkintansa tekemistä jo vuosia sitten, mutta hanke kariutui taloudellisista syistä. Täyspitkien albumien tekeminen, varsinkin Englannissa, ei ole kannattavaa puuhaa. Vielä muutama vuosi sitten mies esitteli kalevalaisten hahmojensa luonnoksia Kemin sarjakuvapäivillä. Emerson aloittelikin albumin tekoa, mutta se jäi kahdeksaan valmiiseen sivuun, jotka olivat näytteillä Turussa *Cosmic Comic Cafessa* syyskuussa 1999. Ne olivat varsin hauskan oloisia, sääli että huumori-Kalevala jäi vielä tällä erää saamatta. Emersonin ystävällisellä luvalla nämä kahdeksan sivua näkevät nyt päivänvalon tässä albumissa!

Amerikkalainen, Barksin ankkujen seikkailuja jatka-va, Don Rosa sitä vastoin on saanut oman Kalevalasta aiheensa irrottavan 33-sivuisen *Roope-seikkailun* valmiiksi. Sarja ilmestyi uudessa kovakantisessa *Rosa-kokoelmassa* marraskuussa 1999.

Ehättäkää kuusten kätköön,
poijes peurain piilopaikkaan,
lmyhtyn majoille mäyräin,
sielt' ei löydä kalpokasvo!

Barksin kääpiöntiaanien kieli palautettiin lähemmäksi alkuperäistä Hiawatha-runoelman kieliasua Aku Ankan Kalevala-erikoisessa.

Kalevalaan hyvin löyhästi kiinnittyvä on muuten Don Rosan tekemä "jatko-osa" Windigojen mailla Barksin tarinaan Roope-setä ja kääpiöntiaanit. Molempien sarjojen intiaanit puhuvat alunperin Longfellow'n Hiawatha-runoelman runokieltä, joka puolestaan pohjautuu kalevalaiseen mittaan.

Tämä Barksin tarina julkaistiin keväällä Aku Ankan Kalevala-erikoisessa (8b/99) "korjattuna" suomennoksena, jossa runokieli on palautettu; vanha suomennos käytti tavallista puhekieltä ja siten veljenpoikien ihmettely intiaanien "hullunkurisesta" ja "juhlallisesta" puheenparresta tuntui oudolta.

Takaisin suomalaisiin Kalevalan tulkitsijoihin. Ursula Niemistön suurtyö oli vuosina 1981-86 julkaistu kunnianhimoinen Kalevala-sanomalehtisarjakuva. Alkuperäistekstille uskollista neliväristä sarjaa julkaistiin Bulls-levitysyhtiön toimesta viikottain 14 suomalaislehdessä ja parissa ruotsalaisessakin. Varsin näyttävästi väritetyn, sivu kerrallaan julkaistun sarjakuvan tekeminen vaati paljon suunnittelua ja taustatyötä. Niemistö hylkäsi sarjassaan kalevalaisen runomitan ja käytti sen sijaan sujuvaa suorasanaista tekstiä tai tavallista puhekieltä, tosin muutammin kalevalaisin maustein. Pyöreän sivellinviivoin, puolirealistiseen tyyliin kuvitettu Niemistön sarjakuva toi hiukan naisnäkökulmaa kovin miehiin Kalevalan tulkintoihin. Koko Kalevalan kattava sarjakuva paisui 300 sivun mittaiseksi, ja kenties juuri sen laajuuden vuoksi sarjaa ei koottu albumiksi, vaikka sellaisesta jossain vaiheessa oli puhettakin. Olisiko nyt juhluvuonna ollut jo sen aika?

Edellinen Kalevalan juhluvuosi 1985 toi muassaan Tampereen sarjakuvaseuran Sarjari-lehden Kalevala-spesiaalini (n:o 12). Lehteen oli koottu eri tekijöiden sarjakuvallisia tulkintoja aiheesta. Näkökulmat olivat hyvinkin vaihtelevia modernisoivista tulkinnoista Sci-fiin ja fantasiaan. Esim. P. A. Mannisen ja Jouko Ruokosenmäen (& nimi-merkki J. V:n) Aurinkovuori yhdisti amerikkalaista supersankarimytologiaa Emil Petajan (suomensukuinen amerikkalaiskirjailija, joka käytti teoksissaan kalevalaisia aiheita ja hahmoja) Science-Fiction kirjojen maailmoiniin. Myös huumori oli Sarjarin tulkinnoissa mukana, esim. Riitta Uusitalon hulvaton, naivistisella otteella piirretty Kalevalaa wai urheilua \$ kuvasi tarkkailuluokkalaisten Kalevalajuhlien koululaisnäytelmää, eli ei kuvittanut tai tulkinnut Kalevalaa suoraan, kuten lehden muut sarjat.

Ensio Aallon Vaskisaapas Sci-fi-harrastajien Portti-lehden numerossa 1/1985 yhdisteli myöskin tieteisaiheita kalevalaiseen maailmaan. Humoristisessa sarjakuvassa Kalevalan sankarit ovat maapallolle saapuvia humanoideja, jotka antavat dänikenmäiseen tapaan muinaissuomalaisille aiheet näiden jumaltarustoon. Tarinassa humanoidit saapuvat maahan etsimään aikaharppauskoneiston korjaamiseen tarvittavaa S.A.M.P.O -alkuainetta, jota löytyy tietysti Suomesta. Hiukan valjusti piirretty, mutta paikoin ihan mukavasti soljuva tarina pitää sisällään viittauksia niin tieteiskirjallisuuteen kuin tietysti Kalevalaankin (esim. Lemminkäinen on Lem).

Nettiavaruuteen taasen on paikkansa löytänyt Leea Mäkelän 39 osainen Kalavale. Folkloristiikkaa opiskelevan Mäkelän sarjakuva on saanut vaikutteita ainakin Mauri Kunnaksen Nyrok Citystä. Tämä on nyt sitten se huumori-mukaelma aiheesta. Sisältö on hieman huteria kuvia parempaa, eli kannattaa vilkaista. Nyt jo kokonaisuudessaan julkaistu sarja löytyy turkulaisen, kulttuuriin laaja-alaisesti painottuneen, nettilehti Unikankareen sivuilta. (www.unikankare.net)

Jo pari albumia tehneen Kristian Huitulan 1998 ilmestynyt Kalevala on ainakin tietysti jylhydessään varsin perinteinen näkemys aiheesta. Teksti on hieman lyhenneltynä jätetty alkuperäiseen runomuotoiseen asuunsa. Realistinen, tummanpuhuva kuvitus on samanaikaisesti modernia ja perinteitä kunnioittavaa. Autenttisuuteen pyrkivät piirrokset ovat vaatineet paljon taustatyötä. Omakustanteeksi albumi on ulkoasultaan erittäin hyvä. Albumi käsittää Kalevalan ensimmäisen puoliskon 25 runoa. Odotettavissa on vielä loput 25 runoa kattava jatko-osa-albumi.

Aivan vuoden 1999 alussa Suomen Kuvalehti aloitti Petri Hiltusen Väinämöisen paluu -sarjakuvan julkaisemisen. Hiltuselle epätyypillisen huumoripitoinen sarjakuva kertoo 1900-luvun lopun Suomeen rantautuneen Väinämöisen vaikeuksista sopeutua nykypäivän kovasti muuttuneeseen yhteiskuntaan. Hyvin piirretty, ja vitseiltäänkin keskitason yläpuolella oleva strippisarja. Sarja alkoi jo Ilta-Sanomien "kuukauden kotimaisena" joitakin vuosia sitten. Ilmestyy myös normaalina yksirivisenä strippinä muutamissa maakuntien sanomalehdissä. Kokoelmakin lienee tulossa.

Gene Kurkijärven Kullervo -albumin puolestaan oli tarkoitus ilmestyä Jalavan kustantamana. Nelivärinen alppari osoittautui kuitenkin liian kalliiksi. Hiidenkivi-kulttuurijulkaisussa (n:o 1/99) julkaistut näytteet olisivat luvanneet näyttävää maalaustekniikalla tehtyä sarjakuvaa. Joensuun Sarjakuvaseuran Sariola-albumi onkin sitten juuri nyt tässä.

Raul Roine, Aarne Nopsanen: Antti Puuhaara, 1939

Mike Royer: Annikki, saaren neito,

Jymy-sarjat 5/1974 8 s.

Veli-Pekka Alare: Pekko, 1971-81

Sarjis 1972-74 (m-v strippejä ja sivuja)

Hymy 1974-81 (4-värisiä kokosivun jaksoja)

Ursula Niemistö: Kalevala, 1981-86

Sanomalehtisarjakuva yht. 300 s.

Sarjari n:o 12, Kalevala-erikoisnumero,

Tampereen Sarjakuvaseura 1985, 32 s.

Sisältö:

-Annukka Leppänen: Soitti vanha Väinämöinen, 1 s.

-Reima Mäkinen: Väinön kosiometku, 4 s.

-P. A. Manninen: Musta joki, 6 s.

-Johanna Sinisalo & Hannu Mänttari: Onko saarella sijoja?, 2 s.

-Nalle Virolainen: Sisaren turmelu, 7 s.

-P. A. Manninen, Jouko Ruokosenmäki & J. V.: Aurinkovuori, 6 s.

-Jyrki Virtanen: Vaka vanha ZZ-Väenö ja sähkökannel, 1 s.

-Riitta Uusitalo: Kalevalaa wai urheilua \$, 2 s.

Ensio Aalto: Vaskisaapas,

Portti 1/1985, 31 s.

Kristian Huitula: Kalevala,

omakustanne 1998, 68 s.

Petri Hiltunen: Väinämöisen paluu

Suomen Kuvalehti 4/1999-, 2-rivinen strippisarjakuva.

1-rivisenä useissa maakuntalehdissä

Kalevala-Ankka: Carl Barks: Roope-setä ja kääpiöntiaanit

AA 8b/1999

Don Rosa: Sammon salaisuus ja muita Don Rosan parhaita

Don Rosa-kokoelma, lokakuu/1999

Internetissä:

Leea Mäkelä: Kalavale, 39 s.

www.unikankare.net

Tulossa:

Kristian Huitula: Kalevala 2,

Omakustanne 1999

Kenties tulossa:

Gene Kurkijärvi: Kullervo

Petri Hiltusen Väinämöisen paluu -sarjakuva alkoi Suomen Kuvalehdessä vuonna 1999.

Veli-Pekka Alaren Pekko -strippisarjakuva ilmestyi vuosina 1971-1981.